

УДК 821.162.3.09

ТВОРЧИСТЬ ЮРІЯ БРЕЗАНА В УКРАЇНІ: ПЕРЕКЛАДИ, ДОСЛІДЖЕННЯ, ВІДГУКИ

Володимир МОТОРНИЙ

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, 79000
Кафедра слов'янської філології*

Андрій МОТОРНИЙ

*Національний університет "Львівська політехніка"
вул. Бандери, 12, Львів, 79013
Кафедра іноземних мов*

У статті розглядається рецепція творчості серболужицького письменника Юрія Брезана в Україні, де перекладені й опубліковані його поетичні та прозові твори. На численних прикладах показано, що творчість Ю.Брезана стала також предметом досліджень українських літературознавців.

Ключові слова: Брезан Юрій, серболужицька література, серболужицький фольклор, українсько-серболужицькі взаємини, "роман виховання", Крабат.

Українсько-слов'янські літературні взаємини є важливою ланкою у вивченні світового літературного процесу. Попри це, малодослідженою на цьому тлі проблематикою поки що залишаються українсько-серболужицькі контакти. Першопричина цього – недостатність інформації в Україні про суспільний та культурний розвиток у Сербській Лужиці, а відтак, і вкрай незначна кількість перекладів як самих творів серболужицьких авторів українською мовою, так і наукових розвідок, присвячених вивченню літературного життя у Лужиці.

Скупі повідомлення в українських часописах XIX ст. свідчать про те, що лужичани поступово розривали замкнуте коло політичної та культурної ізоляції, спричиненої політикою онімечення, і приєднувалися до анклаву слов'янської культури, спираючись на свої народні традиції, звичаї, фольклор, плекаючи рідну мову. Саме XIX ст. і датуються перші переклади з лужицької літератури і перші згадки про неї українськими літераторами (І.Франком, П.Грабовським, О.Торонським та ін.). А вже у міжвоєнний період Д.Дорошенко у праці "Слав'янський світ у минулому і тепер" (1922) опублікував історико-культурний нарис про Сербську Лужицю. На шпальтах українських газет у цей час вряди-годи публікувались матеріали, присвячені життю і культурі лужичан¹.

¹ *Моторний В.* Причинки до історії українсько-лужицьких взаємин (XIX–середина XX ст.) // *Lětopis (Budišin)*. 1997. №44. С.255–265; *Моторний В., Моторний А.* Сорабистика в Україні. История и современность // *Studia Slavica Savariensia*. 1–2. Szombathely, 2000. S.96–109.

Найбільш активним етапом українсько-лужицьких культурних взаємин став період після Другої світової війни. Саме на кінець 50-х–70-ті роки припадає процес створення в Україні осередків (у Львові, Києві, Харкові, Одесі, Ужгороді), в яких плідно працювали вчені-славісти: літературознавці, історики, фольклористи, перекладачі К.Трофимович, В.Лучук, Д.Павличко, М.Петренко, О.Сенатович, М.Павлюк, Р.Лубківський, Г.Мовчанюк та ін. Вони зробили вагомий внесок у процес розвитку українсько-лужицьких культурних взаємин. Їхніми зусиллями побачили світ тематичні статті, монографії, рецензії, огляди, переклади, а український читач отримав можливість ознайомитися з найкращими творами серболужицької літератури. Процес цей продовжується і сьогодні, про що свідчать, зокрема, міжнародні сорабістичні семінари, які регулярно проходять у Львові, плідне наукове співробітництво між Львівським національним університетом ім. І.Франка та Сербським інститутом у Будишині, а також поява нових наукових сорабістичних досліджень і перекладів з лужицьких мов в Україні.

Висвітлюючи питання рецепції творів лужицьких авторів в Україні у повоєнний період, треба відзначити, що ще у 60–70-ті роки тут вийшли друком переклади як класичної, так і сучасної поезії, а також окремі зразки прози та драматургії, однак чимало творів лужицьких авторів (М.Кубашец, Я.Лоренц-Залеський, Ю.Кох, Ю.Кравжа, М.Новак-Нехорнський та ін.) і досі майже не відомі в Україні.

Це пояснюється кількома причинами: і браком кваліфікованих фахівців, які б могли активно перекладати безпосередньо з серболужицьких мов, і відносно невеликою кількістю вчених-сорабістів, які займаються в Україні цією галуззю славістики. Разом з тим, не можна не помітити, що в останні роки ситуація дещо поліпшилась. Так, побачило світ дослідження, присвячене рецепції творчості М.Косика в Україні².

Серед перших творів, перекладених українською мовою з лужицьких оригіналів, були як зразки народної творчості, так і класична та сучасна лужицька поезія (у тому числі поезія Ю.Брезана). Окремі переклади віршів друкувались на сторінках українських газет і журналів (“Вільна Україна”, “Львовская правда”, “Ленінська молодь”, “Всесвіт”, “Дніпро”, “Прапор” та ін.) У 1965 р. найкращі переклади були опубліковані у журналі “Жовтень” у добірці “Мала антологія серболужицької поезії” (Г.Зейлер, М.Косик, Я.Барт-Чішинський, Ю.Млинк, Ю.Кох, К.Лоренц, М.Віткойц та ін.)³ В цій антології надруковано і два вірші Ю.Брезана у перекладі В.Лучука (“Слухняна”, “Дід”).

Один із найвідоміших в Україні інтерпретаторів слов'янської поезії Р.Лубківський, характеризуючи особливості віддзеркалення національного менталітету у поетичній творчості окремих слов'янських народів, назвав чуттєвість у зображенні і відтворенні тем, пов'язаних з долею серболужичан, основною рисою лужицьких віршованих творів⁴. І справді, лужицькі поети з особливими почуттями і емоціями передавали у віршах прагнення і сподівання свого народу.

Повною мірою ці благородні почуття людяності, турботи за майбутнє свого народу притаманні і віршам Ю.Брезана (1916–2006), з поетичною лірикою якого українські читачі знайомі завдяки перекладам М.Бажана, Д.Павличка, Р.Братуня, В.Лучука, Р.Лубківського, М.Вінграновського та ін.

З поетичної спадщини Ю.Брезана (а вона бере свій початок з його книги “Перша борозна”, 1951 р., де поряд з прозовими були представлені і поетичні твори)

© Моторний В., Моторний А., 2008

² Моторний В. Мато Косик в Україні // Моторний В. У світі слов'янських літератур. Львів, 2004. С.118–128.

³ Жовтень. 1965. №4. С.94–109.

⁴ Лубківський Р. Слов'янське небо. Львів, 1972. С.6.

українською мовою було надруковано добірку віршів, які свідчили про широку і різносторонню тематичну палітру лужицького поета: від патетичних поезій, що несли на собі сліди офіційної ідеології 50–60-х років минулого століття, до глибоких поетичних творів, сповнених синівської любові до рідної землі і її народу. Попри таку різноманітну тематику, в поезії Брезана є центральна, об'єднуюча ідея – звернення до вікових прагнень свого народу, до майбутнього Сербської Лужиці. Ці мотиви звучать навіть у таких патетичних за змістом віршах, як “Ленін”⁵, “Жовтень 1917”⁶ та деяких інших.

Про це, зокрема, свідчить фрагмент із вірша Ю.Брезана “Тоді це відбулося” у перекладі В.Лучука:

Щоб хліб мало кожне дитя,
Тут і на всій планеті –
Щоб люди збратались навів,
Тут і на всій планеті –
Щоб стали народи братами,
Тут і на всій планеті –
Гідні зватися людьми,
Тут і на всій планеті –
Засіваєм майбутнього лан!⁷

Поет “прив’язує” найсокровенніші сподівання свого народу до загальнолюдських проблем. Низка перекладених віршів Брезана була присвячена актуальним проблемам повоєнного життя лужичан, а також темам війни і фашистського реваншизму (“Той самий дух”⁸, “Заради життя”⁹).

Інші переклади з поетичної творчості Ю.Брезана відкрили перед українським читачем кращі зразки його інтимної лірики, часто пов’язаної з народними традиціями лужичан (“Дід”¹⁰, “Туга”¹¹, “Чоловіки-сліпці”¹², “Циганка”¹³, “Світлячки”¹⁴, “Смуги року”¹⁵, “Слухняна”¹⁶, “Засідання”¹⁷, “Як я вітчизну знайшов”¹⁸, “Сьогодні ми брати”¹⁹, “Крабат”²⁰, “Справа про хліб”²¹).

⁵ Брезан Ю. Ленін // Всесвіт. 1966. №11. С.4, в антологіях Р.Лубківського “Слов’янське небо” (Львів, 1972), “Слов’янська ліра” (Львів, 1983), у зб. “Світ славить лліча” (Київ, 1987), “Поезія лужицьких сербів” (Київ, 1971).

⁶ Брезан Ю. Жовтень 1917 // Вільна Україна. 1981. 19 червня (переклад В.Лучука).

⁷ Брезан Ю. Тоді це відбулося... // Всесвіт. 1982. №2. С.4.

⁸ Брезан Ю. Той самий дух // Поезія лужицьких сербів. Київ, 1971. С.230–233; Вільна Україна. 1966. 24 грудня.

⁹ Брезан Ю. Заради життя // Поезія лужицьких сербів. Київ, 1971. С.233. Переклад Д.Павличка.

¹⁰ Брезан Ю. Дід // Там само. С.234–235. Переклад В.Лучука. Надруковано також у журналі “Жовтень” (1965. №4).

¹¹ Брезан Ю. Туга // Там само. С.235–236. Переклад В.Лучука. Надруковано також у журналі “Дніпро” (1968. №9).

¹² Брезан Ю. Чоловіки – сліпці // Там само. С.237. Переклад Р.Лубківського.

¹³ Брезан Ю. Циганка // Там само. С.236. Переклад В.Гжицького.

¹⁴ Брезан Ю. Світлячки // Там само. С.238. Переклад В.Лучука.

¹⁵ Брезан Ю. Смуги року // Там само. С.240–242. Переклад В.Гжицького.

¹⁶ Брезан Ю. Слухняна // Там само. С.239. Переклад В.Лучука. Надруковано також у журналі “Жовтень” (1965. №4).

¹⁷ Брезан Ю. Засідання // Там само. С.237. Переклад Р.Лубківського.

¹⁸ Брезан Ю. Як я вітчизну знайшов // Всесвіт. С.1968. №8. Переклад з німецької Зісмана.

¹⁹ Брезан Ю. Сьогодні ми брати // Всесвіт. 1962. №12. С.8. Переклад К.Гурницького.

²⁰ Брезан Ю. Крабат // Вільна Україна. 1989. 20 січня; Надруковано також у зб. “Пташине весілля”. Київ, 1989. Переклад В.Лучука.

²¹ Брезан Ю. Справа про хліб // Вільна Україна. 1987. 7 квітня. Переклад В.Лучука.

Таким чином, поезія Ю.Брезана у перекладах українською мовою представлена доволі повно, вона репрезентує найрізноманітнішу тематику, характерну для різних періодів творчості письменника. Поезія Ю.Брезана, незалежно від того, яка дата стоїть під тим, чи іншим віршем, завжди присвячена передовсім батьківщині, збереженню і продовженню її традицій в історії і культурі. У книзі письменника “Лужицькі враження” (1972) містяться слова, що відображають основну тему всієї його творчості: “Тірській край – на півдні, Шпревальд – на півночі, між ними – острів нашого життя, а це означає: приречені на вмирання поза історією, ми отримали право на життя в історії, ми беремо участь в її творенні, ми відчуваємо її рух. Краса батьківщини – глибока, справжня і досконала – тільки як частина вільного життя”²².

Як для зарубіжного, так і для українського читача Ю.Брезан передусім залишається прозаїком, хоч далеко не всі його прозові твори перекладені українською та російською мовами. Але двомовність наших читачів дає нам можливість познайомитися з найкращими оповіданнями, романами і повістями Брезана. На відміну від його поезії, яку в Україні перекладали з верхньолужицької мови, переклади прозових творів (як українські, так і російські) робились з німецьких оригіналів. Це пояснюється, насамперед, браком кваліфікованих знавців лужицьких мов. Натомість, відомо, що для поетів-перекладачів в Україні підрядники у більшості випадків готував К.Трофимович.

Прозові твори Ю.Брезана менше відомі нашому читачеві, оскільки більшість з них ні українською, ні російською мовами не перекладалась. Але навіть ті, з якими маємо можливість ознайомитись сьогодні, дають доволі повну уяву про Брезана-прозаїка, про тематику його прозаїчних творів, їх стильову специфіку та інші особливості.

Своїми прозовими творами Ю.Брезан не лише продовжує кращі традиції класичної лужицької прози, а й збагачує і розвиває її національну самобутність. Його перу належать високохудожні твори як у “малій” (оповідання), так і у “великій” (романи та повісті) прозі. Брезан є також автором чудових творів для дітей та юнацтва. Все це свідчить про те, що письменник вніс вагомий внесок у розвиток лужицької художньої прози.

Прозаїчні твори Ю.Брезана перекладали українські перекладачі Б.Гавришків, О.Мокровольський (з німецької) та М.Павлюк (з верхньолужицької) та ін.

Першим прозовим твором Ю.Брезана, перекладеним українською мовою з німецького оригіналу Я.Прилипком, стала надрукована у 1969 р. у “Всесвіті” повість “Повернення з Кракова”²³. На нашу думку, ця повість є однією з найкращих серед інших ліричних і глибоко психологічних творів Ю.Брезана, хоча вона й не була гідно оцінена українською критикою. На жаль, поки що поза увагою українського читача залишаються інші твори Брезана, написані у цьому ж ключі, де автор порушує морально-етичні проблеми (“Кріста”, “Роберт і Сабіна”, “Трікс” та ін.).

У 70-ті роки українські перекладачі Б.Гавришків та О.Мокровольський працювали над перекладом “романів виховання”, створених Ю.Брезаном у 1958–1964 рр. під загальною назвою “Фелікс Гануш – покоління гіркого досвіду”. Другий роман цієї трилогії був опублікований на сторінках часопису “Всесвіт” у 1979 р. під назвою “Змарнований семестр” (переклад О.Мокровольського)²⁴. У тому ж році видавництво “Дніпро” видало окремою книгою два романи трилогії у перекладі з німецької мови вже згаданих Б.Гавришківа та О.Мокровольського – “Гімназист” та “Семестр змарнованого часу”²⁵. У передмові до цього видання А.Боканова доволі детально викладена біографія

²² Цит. за Гайнец Л. Серболужицкая литература // История литературы ГДР. Москва, 1982. С.441.

²³ Брезан Ю. Повернення з Кракова // Всесвіт. 1969. №6. С.13–56.

²⁴ Брезан Ю. Змарнований семестр // Всесвіт, 1979. №8. С.5–77; №9. С.33–110.

²⁵ Брезан Ю. Гімназист; Семестр змарнованого часу. Київ, 1979.

лужицького письменника. Третя частина трилогії – “Роки змування” – у перекладі Б.Гавришківа вийшла 1981 р. у видавництві “Дніпро”²⁶.

Таким чином, протягом двох років в Україні побачив світ найбільший на той час твір Ю.Брезана – його трилогія, в якій автор крок за кроком простежив історію життя Фелікса Гануша, розкривши його “прозріння” від часів гітлеризму до повоєнних років. Ця трилогія отримала схвальну оцінку української критики. Відомо також, що вона була перекладена і на інші мови.

У 70–80-ті роки українською мовою була перекладена і видана низка оповідань Ю.Брезана. Так, до збірника оповідань письменників НДР “Відкриття” ввійшла його новела “Краузове”²⁷ (переклад М.Тупайла), а до антології серболужицької “малої” прози “Дивна любов” – один із найпопулярніших творів Брезана “Як стара Янчова воювала з владою”²⁸ (переклад М.Павлюка).

Ці дві новели, створені на першому етапі творчості Ю.Брезана, мають багато спільного. В них зародилася та своєрідна манера змалювання основних сюжетних ліній, яка спиралася на фольклорні та побутові серболужицькі традиції. Водночас художній текст відзначається гумором та іронією. Якби ми, наприклад, шукали паралелі з українською літературою, то згадали б гумористичні оповідання Остапа Вишні. Саме у наближенні до народних традицій і стилю, у змалюванні характерів героїв у контексті сільських буднів простежується спорідненість між двома авторами.

На жаль, такі широковідомі твори Ю.Брезана, як “Крабат, або Перетворення світу”, “Портрет батька”, “Мій календар” та деякі інші, ще чекають свого перекладу українською мовою (хоча з першими двома книгами наш читач вже мав можливість ознайомитись у російському перекладі).

Серед творів для молодшого читача першим побачив світ український переклад книги “Мандри Котика Мікоша” (1974, видавництво “Веселка”, переклад М.Павлюка)²⁹. Новий варіант цієї книги під назвою “Великі пригоди маленького Котика” вийшов у 2005 р. у видавництві Лева (переклад Б.Антоняк)³⁰. Обидва перекладачі звернулись до верхньолужицького оригіналу цих творів.

У тому ж році у журналі “Кур’єр Кривбасу” був опублікований переклад ще одного твору Ю.Брезана – “Із щоденника маленької Такси” (переклад Б.Антоняк)³¹.

Особливу популярність в Україні здобули дві книги Ю.Брезана, перекладені з верхньолужицької мови. Перша з них – це повість-казка “Чорний млин” (вийшла 1976 р.)³² – твір, який відкриває “крабатівську” сторінку у творчості лужицького письменника. У перекладі М.Павлюка ця казка привернула увагу не лише пересічних читачів, а й літературознавців і фольклористів, оскільки побудована автором на багатому тлі лужицького фольклору, а відтак, виховує у читачів найчистіші почуття дружби і неприйняття неправди, зла, несправедливості.

Друга книжка – це авторська антологія лужицької дитячої літератури, яку видав відомий поет, перекладач і сорабіст В.Лучук – “Пташине весілля”³³. До неї ввійшли твори Ю.Брезана (поетичні, прозові), які всебічно репрезентують багатогранний талант

²⁶ Брезан Ю. Роки змування. Київ, 1981.

²⁷ Брезан Ю. Краузове // Відкриття. Київ, 1978.

²⁸ Брезан Ю. Як стара Янчова воювала з владою // Дивна любов. Київ, 1984.

²⁹ Брезан Ю. Мандри котика Мікоша. Київ, 1974.

³⁰ Брезан Ю. Великі пригоди маленького Котика. Львів, 2006.

³¹ Брезан Ю. Із щоденника маленької Такси // Кур’єр Кривбасу. 2006. №199.

³² Брезан Ю. Чорний млин. Київ, 1976.

³³ Лучук В. Пташине весілля. Київ, 1989.

їхнього автора, цього разу як дитячого письменника. І прозаїчні, і віршовані твори Брезана є у кожній частині антології (весна, літо, осінь, зима). Автор використовує багатий світ лужицького фольклору в оповіданні “Пташине весілля”, у вірші “Крабат”, у казках “Слон і гриби”, “Про маленький поїзд”, а також у вірші “Оповіді про місяці” тощо.

Таким чином, перекладені українською мовою твори Ю.Брезана створюють у читача уявлення про широкий діапазон творчості письменника, вони є важливою частиною репрезентації не лише творчої спадщини цього визначного серболужицького автора, а й лужицької літератури загалом.

Доречно також згадати про вивчення творчості Ю.Брезана в українському літературознавстві, а також про довідкові видання, загальні огляди і замітки про лужицьке культурне і літературне життя, де є інформація і про творчий здобуток Ю.Брезана.

Окремі згадки про Брезана містять стаття К.Трофимовича та В.Моторного “Західнослов’янський народ – лужичани”, надрукована в академічному журналі “Народна творчість та етнографія” (1962. №4), дослідження В.Моторного про лужицьку бібліографію (“Бібліотечний вісник”. 2000. №3), фундаментальне п’ятитомне видання НАН України “Українська література у загальнослов’янському та світовому літературному контексті”, яке побачило світ у 70–90-х роках минулого століття, а також багато інших наукових, науково-популярних видань, газетних та журнальних публікацій.

Інформацію про лужицького письменника наводять спеціальні довідкові видання. Так, в “Українській літературній енциклопедії” під гаслом “Брезан Юрій” український славіст і перекладач М.Павлюк стисло подав основні біографічні дані про письменника, назвав головні його твори³⁴. Подібних лаконічних відомостей про життя і творчість письменника можна знайти чимало. Їхні автори повідомляють про окремі факти творчої біографії письменника³⁵.

На ім’я Брезана натрапляємо й у передмовах чи післямовах до перекладів творів німецькомовних авторів, наприклад, у передмові Н.Матузової до збірника оповідань письменників НДР, де авторка відзначає вагомий його внесок у німецьку літературу 50–70-х років ХХ ст.³⁶ У журналі “Всесвіт”, який 1979 р. опублікував другу частину вищезгаданої трилогії Брезана, вміщена стаття А.Баканова “Людина і історія в романі Ю.Брезана”. Її автор високо оцінив роман “Змарнований семестр”, а також доволі детально виклав творчу біографію письменника, наголосивши, зокрема, що трилогія загалом є новою і вдалою спробою в німецькій літературі відновити жанр “роману виховання”, який був популярним у ній ще з часів Гете³⁷. Цього ж року згадана стаття як післямова була надрукована в окремому виданні трилогії, підготовленому видавництвом “Дніпро”.

Творчості письменника присвячені також окремі розділи монографій К.Трофимовича і В.Моторного “Нариси з історії серболужицької літератури”³⁸ та “Серболужицкая литература: история, современность, взаимосвязи”³⁹.

³⁴ Українська літературна енциклопедія. Київ, 1988. Т.1. С.232.

³⁵ Див., напр., *Івченко А.* в ж. // Кур’єр Кривбасу. 2006. №199; *Трофимович К.* Лужицькі поети // Дніпро. 1968. №9; *Трофимович К.* “Смерть? Народи не вмирають” // Жовтень. 1965. №4; *Моторний В.* Лужицька поезія українською мовою // Жовтень. 1972. №4; *Моторний В.* Популяризатори братньої культури // Вільна Україна. 1987. 7 квітня; *Моторний В.* Література // Лужицькі серби. Львів, 1997; *Моторний В.* У світі слов’янських літератур. Львів, 2004 і т. д.

³⁶ *Матузова Н.* Передмова // Відкриття. Київ, 1978. С.9.

³⁷ *Баканов А.* Людина і історія в романі Ю.Брезана // Всесвіт. 1979. №9. С.189–193.

³⁸ *Трофимович К., Моторний В.* Нариси з історії серболужицької літератури. Львів, 1970.

³⁹ *Трофимович К., Моторний В.* Серболужицкая литература: история, современность, взаимосвязи. Львов, 1987.

Ужгородський дослідник Б.Бендзар виступив у журналі “Проблеми слов’янознавства” з науковою розвідкою під заголовком “Ідейно-композиційна роль радянських людей у художній прозі Ю.Брезана про Велику Вітчизняну війну”⁴⁰. У свою чергу, львівські науковці А.Татаренко та В.Моторний присвятили дослідження темі Крабата у творчості Брезана – “Крабат: людина, легенда, літературний герой (на матеріалі повістей Ю.Брезана та О.Прейслера)”⁴¹. Їм також належить авторство статті “Повість Ю.Брезана “Чорний млин”: синтез фольклору та літературної традиції”⁴², варіант якої надруковано у Польщі.

На увагу заслуговують і спогади про Ю.Брезана у репортажах В.Лучука⁴³, К.Трофимовича, В.Моторного⁴⁴. Львівські сорабісти (у тому числі автори цієї публікації) неодноразово зустрічалися і спілкувалися з лужицьким письменником. А інформацію про святкування у Львові ювілейних дат, пов’язаних з ім’ям Ю.Брезана, вмістили свого часу газети “Вільна Україна” та “Předženak”⁴⁵.

Відомо, що й Ю.Брезан сам неодноразово бував в Україні (як гість шевченківських свят, а також як член групи письменників, що брали участь у поїздки на теплоході “Іван Франко”). Залишив Брезан й інтерв’ю про свої враження від перебування в Україні. Він, зокрема, писав: “Вже багато років я щиро люблю українську землю. Під час моїх коротких, на жаль, перебувань в Україні я милувався Києвом. Хай ця земля з кожним днем стає ще красивішою і щасливішою! Щастя Вам, багатства та краси”⁴⁶.

THE WORKS OF JURIJ BREZAN IN UKRAINE: TRANSLATIONS, STUDIES, REVIEWS

Volodymyr MOTORNYI

*L'viv Ivan Franko National University
1, Universytets'ka str., L'viv 79000
The Chair of Slavonic Philology*

Andriy MOTORNYI

*National University “L'vivska politechnika”
12, Bandery str., L'viv 79013
The Chair of foreign languages*

The article deals with the reception of Sorbian writer’s Jurij Brezan (1916-2006) works in Ukraine, where his poetry and prose were translated. The fact that Jurij Brezan’s works were studied by many Ukrainian scholars is mentioned in the article.

⁴⁰ Бендзар Б. Ідейно-композиційна роль радянських людей у художній прозі Ю.Брезана про Велику Вітчизняну війну // Проблеми слов’янознавства. Львів, 1990. Вип.41. С.129–131.

⁴¹ Моторний В., Татаренко А. Крабат: людина, легенда, літературний герой (на матеріалі повістей Ю.Брезана та О.Прейслера) // Проблеми слов’янознавства. Львів, 1999. Вип. 50. С.123–131.

⁴² Моторний В., Татаренко А. Повість Ю.Брезана “Чорний млин”: синтез фольклору та літературної традиції // Питання сорабістики. Львів, 1999. С.151–161.

⁴³ Лучук В. Навстріч. Львів, 1984, а також цикл нарисів цього автора, надрукованих у газеті “Ленінська молодь”, 1980, 24-26 червня; 1,3,10,12 липня, 23, 25, 30 вересня.

⁴⁴ Трофимович К., Моторний В. У серболужицьких друзів // Всесвіт. 1982. №2. С.55–60.

⁴⁵ Вільна Україна. 1966. 24 березня; Вільна Україна. 1981. 14 червня; Předženak. 1966. №4. S.3.

⁴⁶ Літературна Україна. 1968. 9 лютого.

Key-words: Brezan Jurij, Sorbian literature, Sorbian folklore, Ukrainian-Sorbian relations, “upbringing novel”, Krabat.

Стаття надійшла до редколегії 11.02.2008
Прийнята до друку 28.03.2008